

विद्यार्थी कहिल्यै फेल हुँदैनन्, बरु शिक्षक र सिकाइ विधि फेल हुन्छन्

डा. कटक मल्ल

लौ बर्बाद भयो, विद्यार्थी फेल भए ।

यसो भन्नु हाम्रो शैक्षिक प्रणालीको सबैभन्दा ठूलो भूल हो । सबैभन्दा ठूलो भ्रम हो । सबैभन्दा ठूलो लाचारी हो ।

खासमा कुनै विद्यार्थी 'फेल' हुँदैनन् । विद्यार्थी 'फेल' हुनु भनेको शिक्षक फेल हुनु हो, पठन विधि वा सिकाइ पद्धति फेल हुनु हो । कुनै विद्यार्थीले परीक्षामा किन प्रश्नको सही समाधान निकाल्न सक्दैन ? यसको

समीक्षा हुनुपर्छ ।

तर हाम्रो शिक्षामा यसबारे न विमर्श हुन्छ, न समीक्षा नै । ब? असफलताको सम्पूर्ण दोष विद्यार्थीको थाप्लोमा थोपने प्रवृत्ति छ । अनि हामी आफ्नो कमजोरी ढाकछोप गरेर विद्यार्थीलाई भनिरहेका हुन्छौं, 'तिमी कमजोर छौं । तिमी फेलर हो ।'

सबै विद्यार्थी एकसमान हुँदैनन् । कुनै पनि कुरा सुन्ने, बुझ्ने र ग्रहण गर्ने क्षमता एकनास हुँदैन । तर हामी कक्षाकोठामा सबैलाई एकै ढराले पाठ पढाउँछौं । हामीले पढाएको पाठ उनीहरूले कसरी बुझे, कति बुझे ? यही कुरा जान्न परीक्षा लिइन्छ । परीक्षाको नतिजालाई हेरेर हामीले विद्यार्थीको वर्गीकरण गरिदिन्छौं, फलानो जान्ने, फलानो औसत अनि फलानो कमजोर ।

स्वीडेनमा यस्तो भनिदैन । यहाँ एउटा बच्चा 'फेल' हुनु भनेको सिकाइ पद्धतिको कृति मानिन्छ ।

शिक्षक र शिक्षा पद्धतिको परीक्षा

म यहीं बसेका र मेरा बालबच्चा यहीं पढेका कारण मैले स्वीडेनको शिक्षा पद्धतिलाई नजिकबाट नियाल्ने मौका पाएँ । यहाँको शिक्षा विश्वमै आदर्श मानिन्छ । स्वीडेनको शिक्षा कसरी उन्नत, अनुकरणीय र आदर्श भए ? यसको खास तौरतरिका छन् ।

परीक्षालाई कर्मकाण्डको ? पमा मात्र लिइदैन । परीक्षाको लागि प्रश्नपत्र तयार गर्ने काम नै तीन वर्ष अघिदेखि सु? हुन्छ ।

नेपालमा जस्तो यहाँ वर्षैपिच्छे परीक्षा हुँदैन । हरेक तीन वर्षमा विद्यार्थीको परीक्षा लिइन्छ । तर यो परीक्षाले विद्यार्थीको बौद्धिक क्षमता मात्र जाँच गर्दैन । यसले त शिक्षक, सिकाइ विधि र सम्पूर्ण शिक्षा प्रणालीकै जाँच लिन्छ ।

जस्तो, शिक्षकले एकदमै मिहिन तरिकाले परीक्षार्थीको उत्तरपुस्तिका जाँच गर्नुपर्ने हुन्छ । कुनै प्रश्नको उत्तर सही ढंगले हल भएको छैन भने त्यसो

किन भयो ? शिक्षकले विश्लेषणात्मक टिप्पणी लेख्नुपर्ने हुन्छ । सरसर्ती एकसरो हेरेर कर्मकाण्ड पूरा गर्ने छुट हुँदैन ।

मानौं कुनै विद्यार्थीले प्रश्नको सही हल खोज्न सकेनन् । यसलाई विद्यार्थीको कमजोरी भनेर औल्याउने गरिँदैन । बरु सिकाइ विधिमाथि प्रश्न उठाइन्छ ।

किन उनलाई बुझ्ने ढंगले सिकाउन सकेनौं ? यसबारे विमर्श हुन्छ । विश्लेषण हुन्छ । यसैबाट एउटा ठोस निष्कर्ष निकालिन्छ र सिकाइ विधिमा परिमार्जन गरिन्छ ।

यसरी स्वीडेनको शिक्षाले आफ्नो

छ ।

स्वीडेनमा पठनपाठनका लागि अभिभावकले कुनै खर्च गर्नुपर्दैन, सबैकुरा राज्यले व्यहोर्छ । पूर्व प्राथमिकदेखि स्नातकोत्तर गर्दासम्म विद्यार्थीले शुल्क तिर्नुपर्दैन । त्यति मात्र होइन, खाजा-नास्ताको व्यवस्था सरकारले नै गर्छ । सन्तुलित, पोषणयुक्त र ताजा खाना-नास्ता हुने भएकाले अभिभावकले कुनै चिन्ता लिनुपर्दैन । यहाँ विद्यार्थीले युनिफर्म लगाउनु पनि पर्दैन ।

यहाँ ६ वर्ष पुगेपछि मात्र बच्चालाई विद्यालयमा हाजिर गरिन्छ । यदि आमाबुवा व्यस्त छन् भने बच्चालाई प्रि-स्कूलमा राख्न सकिन्छ । प्रि-स्कूलमा बच्चा राख्दा निश्चित शुल्क तिर्नुपर्छ । यदि आमाबुवा धेरै आयआर्जन गर्ने छन् भने शुल्क पनि धेरै तिर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको हुन्छ ।

कतिपयको आयआर्जन कम भए उनीहरूलाई शुल्क छुट पनि गरिन्छ । यहाँ नेपालमा जस्तो बच्चालाई किताब घोकाउने काम भने गरिँदैन । बरु उनीहरूलाई स्वच्छन्द ढंगले खेल्न, प्रकृतिमा रमाउन, साथीभाइसँग घुलमिल हुन अभ्यस्त गराइन्छ ।

कमी कजोरीलाई निरन्तर सच्याउने गर्छ । फलतः यहाँको शिक्षा प्रणालीले सरल र सहज सिकाइका विधि पहिल्याउने गर्छ ।

यस किसिमको शिक्षा प्रणालीले बच्चालाई डर, तनाव, ग्लानिबाट मुक्त राख्छ र उत्साह, उत्सुकता लिएर विद्यालय जाने वातावरण बनाइदिन्छ । बच्चाहरू कक्षाकोठामा प्रवेश गरिरहेँदा उनीहरूसँग उत्तर होइन, प्रश्न हुनुपर्छ ।

प्रतिस्पर्धा होइन, सहकार्य गर्न सिकाइने

नेपालको शिक्षाले विद्यार्थीलाई यस्तो प्रतिस्पर्धात्मक दौडमा सामेल गराउँछ, जहाँ विद्यार्थी ताछाडमछाड गर्दै नतिजाका लागि दौडिने गर्छन् । परीक्षामा कसरी पास हुने ? कसरी उच्च अंक ल्याउने भनेर त्यसै अनुरूप पाठ घाँकेन लगाइन्छ । उनले पढेका पाठ

कसरी बुझ्यो ? त्यो उनले व्यावहारिक जीवनमा कति प्रयोग गर्‍यो ? त्यसले उनको जीवनलाई के फरक पार्‍यो ? यसतर्फ ध्यान गरिँदैन ।

तर स्वीडेनमा बच्चालाई प्रतिस्पर्धा गर्न भन्दा पनि सहकार्य गर्न सिकाइन्छ । कसरी एकअर्कासँग हातेमालो गरेर अगाडि बढ्न प्रेरित गरिन्छ । यस किसिमको भावना र सहकार्यको प्रवृत्ति विकास भएमा उनीहरूले व्यावहारिक जीवनलाई सहज र सुन्दर बनाउँछ भन्ने हो ।

निःशुल्क शिक्षा, उत्तरदायी राज्य

यस किसिमको शिक्षा प्रणाली हुनुमा यहाँको उत्तरदायी राज्य व्यवस्था पनि हो । राज्यले यस देशमा जन्मिने हरेक बच्चालाई आफ्नो सम्पत्ति मान्छ । त्यसैले शिशु जन्मनासाथ कर कार्यालयमा दर्ता गरिन्छ । यी शिशुका लागि सरकारले बजेटमै आफ्नो खर्च छुट्याउने गर्छ ।

कुनै विद्यार्थीले प्रश्नको सही हल खोज्न सकेनन् । यसलाई विद्यार्थीको कमजोरी भनेर औल्याउने गरिँदैन । बरु सिकाइ विधिमाथि प्रश्न उठाइन्छ ।

नेपालमा जस्तो बच्चालाई किताबमा एकेहेरो बनाउने प्रवृत्ति छैन यहाँ । बच्चाको रुचि के छ ? सोही कुरामा उनीहरूलाई अनुकूल वातावरण मिलाइने गरिन्छ ।

नेपालमा जस्तो यहाँ शिक्षाको व्यापार छैन । ९० प्रतिशत त सरकारी विद्यालय नै छन् । बाँकी निजी विद्यालय छन् यद्यपि त्यहाँ पनि अभिभावकले शुल्क तिर्नुपर्छ । सरकारले नै विद्यार्थीको सम्पूर्ण शुल्कको भार बोकिदिन्छ । किनभने यहाँ मनपरी शुल्क निर्धारण गर्ने छुट छैन । एउटा निश्चित मापदण्डमा रहेर पढाइको शुल्क तय गरिन्छ ।

समग्रमा स्वीडेनको शिक्षा प्रणाली नेपालका लागि अनुकरणीय हुनसक्छ । शिक्षा फगत नतिजाका लागि होइन, व्यावहारिक जीवन र जगतका लागि हो भन्ने कुरा बुझ्न सकिन्छ ।

(मल्ल स्वीडेनको स्टकहोम विश्वविद्यालय र कार्लस्टाड विश्वविद्यालयमा प्राध्यापनरत छन् ।)
अनलाइन खबर

फोटो फिचर

विद्यालय ल्याबमा डिप्लोमाका विद्यार्थीहरू प्रयोगात्मक कार्यमा संलग्न हुँदै

डिप्लोमाका विद्यार्थीहरू स्थलगत अध्ययन अवलोकन गर्दै

सत्यवती मा.वि. तनहुँ एक सङ्क्षिप्त अवलोकन

ज्ञानसागर प्रजापति

हाम्रो प्रतिरोध सङ्घर्ष ज्ञानो र प्रौढादायी ज्ञानसकल र जस्तै बलिदान पनि दिन नुपर्ने ज्ञानसकल तर ज्ञानो सङ्घर्षलाई हामीले अन्तिम प्रियजसम्म लानुपर्छ।

□ हो चि मिन्ह

सम्पादकीय

नयाँ विद्यार्थी भर्ना

विद्यालय तहमा नयाँ शैक्षिक सत्र २०८० सुरु भयो। सुरुको अहिना वैशाखलाई विद्यार्थी भर्ना गर्ने अहिना आनिन्छ। देशभर विद्यार्थी भर्ना अभियान चलाइएको छ। राज्यले चलाएको भर्ना अभियान केवल स्कूलका केही शिक्षकहरूको जस्तो मात्र देखिएको छ। अझ त्यसमा अनि स्कूलका प्रधानाध्यापकको मात्र जस्तो देखिएको छ। वास्तवमा भर्ना अभियान शिक्षा क्षेत्रका मन्त्रालयदेखि गाउँ नगर अड्डासम्मका सबै जनप्रतिनिधिदेखि उच्चपदस्थ कर्मचारीहरू समेत सबैको साभामा प्रयास हुनुपर्ने हो।

विद्यालय जाने उमेरसमूहका कोही अनि बालबच्चा पढाइबाट बिचिचत नहोस् भन्ने हेतुले चलाउने विद्यार्थी भर्ना अभियानको सार्थकता विद्यार्थी भर्ना बरले पुष्टि गर्ने छ। नगर वा गाउँ शिक्षा शाखाले अब त्यसको तथ्याङ्क सार्वजनिक गरेपछि विद्यार्थी भर्नाको यथार्थ स्थिति देखिने नै छ।

सविधानमा आधारभूत तह अर्थात् कक्षा ६ सम्म निःशुल्क र अनिवार्य अनिएको छ। अभिभावकलाई कुनै पनि बहानामा आफ्नो छोराछोरी स्कूल नपठाउने छुट छैन अनिवार्य भएकाले त्यसरी नै कुनै पनि बहानामा शुल्क उठाउन पाइँदैन निःशुल्क भएकाले अतिरिक्त आफ्ना छोराछोरी स्कूलमा भर्ना नगर्ने अभिभावकलाई के बण्ड सजाय छ कोही अभिभावक दण्डित भएको रेकर्ड छैन। त्यसरी नै आधारभूत तहमै शुल्क उठाउँदा कुनै स्कूल दण्डित भएको रेकर्ड पनि छैन। स्थिति अस्तो किन हुन्छ? किन भने सरकारको निमित्त शिक्षा प्राथमिक विषय नै भएन।

सरकारको निमित्त शिक्षा प्राथमिकतामा परेको भए विद्यालयलाई चाहिने आवश्यक शिक्षक दरबन्दी, मसलन्द, फर्निचर, कर्मचारीलगायतका सबै कुरा आवश्यकता अनुसार परिपूर्ति गरिदिने थियो। सरकारले आफ्नो दायित्व वहन गरिदिने थियो। सरकारले आफ्नो दायित्व वहन नगर्दा स्कूलले बाध्य भएर 'सहयोग'को नाममा शुल्क उठाइरहेको देखिन्छ।

पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले तय गरेको पाठ्यक्रम अनुसारै देशभर स्कूलमा पढाइ सञ्चालन हुन्छ। त्यसको लागि शिक्षकलाई समान ढङ्गले तालिम पनि दिइन्छ। तर कार्यान्वयन नहुँदा कुनै स्कूलको पढाइ उत्कृष्ट त कुनै स्कूलको पढाइ निकृष्ट देखिन्छ। अनि उत्कृष्ट विद्यालयमा विद्यार्थीको भर्ना चाप खाभिनसक्नु देखिन्छ भने निकृष्टमा विद्यार्थी अभाव। अभिभावकहरू उत्कृष्ट स्कूलमा आफ्ना सन्तान भर्ना गर्ने जति रकम तिर्न पनि तयार भएको देखिन्छ।

वागीश्वरी मा.वि.को प्लेगुप देखि कक्षा ९ सम्मको हकमा यस वर्ष नयाँ विद्यार्थी ६ सय एकजना बढी भर्ना भएको देखिन्छ। नयाँसमेत गर्दा अब कक्षा १० सम्ममा २२ सयभन्दा बढी विद्यार्थी स्कूलमा अध्ययनरत रहेको देखिन्छ। नयाँ विद्यार्थीहरूलाई यही जेष्ठ १२ गते शुक्रवार विशेष कार्यक्रमसहित स्वागत गर्ने भएको छ। नवागन्तुक विद्यार्थीहरूलाई हार्दिक स्वागत।

मानिसकोही पनि आफैमा पूर्ण हुँदैन त्यसैले एकै अर्काको अनुभवबाट सिक्ने र अगाडि बढ्न चाहन्छ। मानव समाज यसरी नै अगाडि बढिरहेको छ। अनुभव महत्त्वपूर्ण व्यावहारिक शिक्षा हो। यही व्यावहारिक शिक्षा अन्यत्र कस्तो छ भन्ने ज्ञान, बुझ्न वागीश्वरी मा.वि.को तर्फबाट एउटा शिक्षक अवलोकन भ्रमण टोली तय गरियो।

समाज विकासमा शिक्षाको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहन्छ। त्यसैले संसारका प्रिय सबै देशको सरकारले शिक्षालाई प्राथमिकतामा राखेको पाइन्छ। सरकारले अपनाएको शिक्षा नीति देशभर एउटै भए पनि त्यसको व्यावहारिकता विविध कारणले अलि अलि फरक पनि हुँदो रहेछ। नेपालको अन्तर्भ्रममा हाम्रो अनुभव अनुसार विधानतः कक्षा १२ सम्म अर्थात् मा.वि. तह निःशुल्क हुनुपर्ने हो। सरकारले कक्षा ११-१२ लाई बढीमा उच्च जनासम्म शिक्षकको लागि अतिरिक्त अनुदान दिएर दायित्व वहन गरेको छ। भने कक्षा १० सम्मको हकमा प्रा. वि., नि. मा. वि. र मा. वि. तहमा तहगत तथा विषयगत शिक्षक दरबन्दी वितरण गरि निःशुल्कको घोषणा गरेको छ। के भिः शुल्क भनिएको छ शिक्षा स्रोत अर्थमा निःशुल्क छ त? भन्ने हाम्रो जिज्ञासा थियो अवलोकन गरिएका स्कूलहरूमा।

देशभर सामुदायिक स्कूलमा विद्यार्थी सङ्ख्या छिटो बढेको विद्यमान अवस्थाना केही यस्ता सामुदायिक स्कूलहरू पनि छन् जहाँ विद्यार्थी भर्ना चाप खाभै गेहो छ। हामीले तनहुँ, कास्की, रूपन्देही र चितवनका त्यस्तै विद्यालयको अवलोकन गर्ने क्रममा तय गरियो जहाँ विद्यार्थीको सङ्ख्या २-३ हजार मात्र छैन ६-७ हजारसम्म रहेको छ। त्यसको रहस्य के छे होला? हाम्रो अर्को जिज्ञासा थियो।

हजारौं विद्यार्थीको व्यवस्थापन कसरी गरिएको छ? त्यहाँको औतिक पूर्वाधार, जनशक्तिको परिचालन कस्तो छ? गायतका जिज्ञासाहरूलाई हामीले एउटा चैक सिस्टम बनाएर लगेका थियौं। अवलोकन गरिएका विद्यालयमा अर्को कुलफलमा हामी त्यही चैक सिस्टम सेरोफेरोमा केन्द्रित रह्यौं। चैक सिस्टमले हामीलाई केही सहज महसुस गरायो। भ्रमण टोलीमा हामी विद्यालय व्यवस्थापन समितिका प्रतिनिधि, शिक्षक, कर्मचारी र अभिभावक प्रतिनिधिहरूसमेत गरी १७ जना थियौं। भ्रमण टोलीमा १) ज्ञानसागर प्रजापति, २) छोरीमैया सुजु, ३) राजन लाखा, ४) रेणु आसी, ५) विश्वेश्वर मानन्धर, ६) दिनेश प्रधान, ७) सुनिल खाडत, ८) उकेश सुवाल, ९) विश्वराम पञ्जापति, १०) सुलोचना पञ्जापति, ११) शर्मिला पञ्जापति, १२) शोभालक्ष्मी गोसाईं, १३) सुनातोमाड, १४) श्रीया अहिजु, १५) जोषिनी दुवाल, १६) सुलोचना खन्डेर, १७) नयाँ प्रजापति अर्थात्

प्राविधिक आरतर्फ १-१२ आ कम्प्युटर विषयको पढाइ अझ रहेको छ। व्यवस्थापन र मानविकीको पढाइ विद्यालयमा अझै कम्प्युटरको पढाइ दिँउंसाँ हुन्छ। कम्प्युटर विषय पढाइको लागि प्रतिविद्यार्थी रु. १५ हजार अनुदान प्राप्त हुन्छ। तर विद्यार्थी आकर्षणक्षमता घट्दो छ। कम्प्युटरमा कक्षा १२मा ३१ जना र कक्षा ११मा जम्मा ६ जना मात्र विद्यार्थी अध्ययनरत छन्।

एक शैक्षिक सत्रमा ४ ओटा परीक्षा हुन्छ। हेरक विमासिक परीक्षाको लब्धाङ्क पत्र अभिभावकको उपस्थितिमा मात्र वितरण गरिन्छ। करिब ३० प्रतिशत अभिभावकको उपस्थिति रहेको बताइएको छ। त्रैमासिक उत्तरपुस्तिका विद्यार्थीलाई नै देखाइन्छ।

निजी स्रोतमा रहेका शिक्षक, कर्मचारीलाई उच्च अहिना परीक्षणको लक्ष्यमा राखेर दिइन्छ। अहिना पछि सरकारी स्केलमै दिइएको छ। अहिले सम्म आरपटक पश्चिमाञ्चल प्रथम भएको र १ पटक नेपाल प्रथम भएको अत्रको गौरवपूर्ण इतिहास रहेको यो स्कूलले वर्ष २०७९ मा ३४२

हाल यहाँ कक्षा १२ सम्ममा २७ सय विद्यार्थीहरू अध्ययनरत छन्। १० जना शिक्षक स्टाफमध्ये ४५ जना दरबन्दी (२९ जना स्थायी समेत) र बाँकी निजीस्रोतका रहेछन्।

दिलाएको ओ उकुलले ३०५२ सालमा मात्र स्थायी मा.वि.को स्वीकृति भएको रहेछ। माओवादी आन्दोलनले निजी स्कूल बन्द गर्दा त्यसको विकल्पको रूपमा यसले प्रा.वि. तह देखि पूर्ण रूपमा अङ्ग्रेजी माध्यमीबाट पढाइ थालेपछि विद्यार्थी सङ्ख्या बढ्दै गयो। २०५७ सालको कृषि आर्थिकमा अत्र प्रथम भएपछि विद्यार्थी भर्ना चाप खाभै गेहो आएको छ।

हाल अहाँ कक्षा १२ सम्ममा २७ सय विद्यार्थीहरू अध्ययनरत छन्। १० जना शिक्षक स्टाफमध्ये ४५ जना दरबन्दी (२९ जना स्थायी समेत) र बाँकी निजीस्रोतका रहेछन्। भवन निर्माणमा स्थानीय चन्दादाताहरूको ओ गदान रहे छ। निजीस्रोतबाट स्टाफ पालन अभिभावकको नाममा प्रयाप्त सहयोग (शुल्क) उठाएको छ। त्यस्तो सहयोग विना विद्यालय सञ्चालनको सम्भव हुँदैन भन्ने प्रकृतिको तथ्य रहेको छ।

क्षेत्रफलको दृष्टिले पूर्जा प्राप्त जग्गा १० रोपनी मात्र भए पनि ओगचलन गरिरहेको अरु केही अत्र जग्गा पनि रहेछ। चारकुने ओकारको एउटा एउटाको हुनाले विद्यालय सञ्चालन अत्यन्त अनुकूल देखिन्छ।

कक्षा ११-१२मा विज्ञान, व्यवस्थापन र मानविकीसमूहको पढाइ (आधारणतर्फ) हुन्छ। अने

नेपाली, अङ्ग्रेजी, अणितजस्ता महत्त्वपूर्ण विषय विषयको विभाग बनाइएको छ। विभाग प्रमुखलाई मासिक ३ हजार र विभाग शिक्षकलाई मासिक २ सय अताको व्यवस्था गरिएको छ। सामान्यतः त्रैमासिक शिक्षकलाई विनको ५ प्रिपरिडको भार बाँडिएको छ। शैक्षिक क्यालेण्डर विभागीय प्रमुखहरूले मिलेर बनाउँछन्। अभिभावक भेला आवश्यकताको आधारमा बोलाइन्छ। सामान्यतया वर्षको चार पटक अभिभावक भेला गरिन्छ। विशेष गरी कक्षा १० को दोस्रो त्रैमासिक परीक्षापछि अभिभावक भेला अनिवार्य नै डाकिन्छ। त्यही भेलामा वर्ष दिने विद्यार्थीको तयारीको कुरा गरिन्छ। शिक्षक कर्मचारी बैठक हरेक अहिनाको सान्तका दिन अनिवार्य रूपमा राख्ने गरिएको छ। जेरिब तथा जे हन्दार विद्यार्थीहरूको लागि निवेदन ओग गरिन्छ। आवश्यकताको आधारमा ५० देखि १०० प्रतिशत छात्रवृत्ति प्रदान गरिन्छ। कक्षा १२ सम्मका लागि वार्षिक ३ लाख छात्रवृत्ति वितरण गरिन्छ। यसो अनेको कुल बजेटको १० प्रतिशत जति हुने गर्दछ।

विद्यार्थीलाई पढावा खाजा सरकारले प्रदान गर्ने १५ मा स्कूलले छप १० गरी दैनिक ३३ प्रतिशतका दरले क्याप्टेनबाटै खाजा वितरण गर्ने गरिएको छ। क्याप्टेनमा हरेक दिन फरक फरक खाजाको तालिका अनुसार खाजा खुवाइन्छ।

शिक्षकको लागि खाजा आफ्नै खर्चमा खानुपर्छ। शिक्षकको लागि स्कूलबाट छुट्टै खाजा खर्चको व्यवस्था छैन। शिक्षकको कक्षा अवलोकन विभागीय प्रमुखले नै गर्ने गरिएको छ।

वागीश्वरी मा.वि. सित दाजे र हेर्दा सत्यवती र वागीश्वरी बिच अरै कुरामा समानता पाइए पनि केही केही विषयमा दुवै तर्फ आ-आपनै शैली अनुभव गर्न सकिन्छ। सत्यवती आफुसँगको आलमन्दिर स्कूल र अहाँसात सय जति विद्यार्थी अध्ययनरत छन्। लाई आफुमा अर्ज गर्ने चाहन्छ। भने वागीश्वरी सरकारले अर्ज गर्न पठाइएको सिद्धि शारदा प्रा. वि. स्कूललाई समेत छुट्टै सञ्चालन गर्न आवश्यक सहयोग आर्ज गर्न सक्नेछ।

सम्पादक मण्डल

संरक्षक मोहनप्रसाद प्रजापति कृष्णप्रसाद धन्डा धनकुमार श्रेष्ठ	सम्पादकमण्डल सिन्धु तामाङ सरिता मगजु निर्मला तुडुवा स्मृति शाक्य कविर बुढाचार्य जयन्ती शाह
--	--

सल्लाहकार
ज्ञानसागर प्रजापति
पूर्णभक्त दुवाल

